

як усі неперебутні цінності. Немає печальнішої, ніж «Катерина». Перед автором треба зняти шапку і вклонитися. Думка висловлена високо поетично і дуже доступно. В цьому велич і Шевченка, і Аркаса».

Сто років тому виходила в Києві газета «Рада», в ній сам уславлений український композитор Микола Віталійович Лисенко писав схвильовані слова, адресовані Миколі Миколайовичу Аркасу (крім того, був і особистий лист до нього), підкреслюючи його «патріотизм український», запрошував до Києва та виявляв щирю зацікавленість творчими пошуками автора вже відомої опери «Катерина». Не випадково, саме до М.М. Аркаса звернувся в 1903 році редактор журналу «Киевская старина» з проханням написати статтю про Миколу Віталійовича, українського музичного класика Лисенка. Не будь-хто, а сам Євген Чикаленко писав Миколі Аракасу!

Огієнко і Аркас... У біографії цих уславлених українців березень завжди був місяцем тріумфів, але й місяцем їхньої смерті. Ми – люди смертні, тому для нас дорога до вічності не чорна дата, за якою починається небуття і забуття або безсмертя, а день народження. І Огієнка, і Аркаса цей місяць осяяний віфлємською зіркою Різдва, месіанською таємничістю. А трагічний березневий день, коли перестало битися серце великого мовознавця, педагога, просвітителя, ученого-теолога та видатного композитора, історика, засновника миколаївської «Просвіти», особистості – котрих у всі епохи – одиниці, березень став точкою відліку: Огієнкового життя по смерті, Аркасового воскресіння після літ і забуття, тотального замовчування, потойбічного існування їхньої просвітянської та історичної й музичної праці.

Між дагою світлою і дагою чорною – таке неповторне, таке многотрудне їхнє життя, про яке більшість і не підозрює та й, шкода, не знає.

...Я щасливий уже тим, що маю можливість читати твори Івана Огієнка, слухати Аркасову музику, звернути свій життєвий шлях з їхніми творами і діяльністю й схилиюся в поклони вдячності за зроблене – талановито й вікопомно.

Отримано: 27.09.2015 р.

Є. В. Концевич

м. Житомир

ПРОМОВА НА ВРУЧЕННІ ПРЕМІЇ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА 1999 р.

Поважне товариство!

Вельмишановні пані та панове!

Так скоїлося, що 29 березня в день пам'яті Івана Огієнка, коли традиційно на Брусилівській землі вручають лауреатам знаки його премії, Україна трагічно печалилась по несподіваній смерті В'ячеслава Чорновола, не змовляючись, Валерій Шевчук з Києва, а я з Житомира не змогли тоді прийти до Брусилова на врочистості: наш з Валерієм біль тим більше важкий, що прощалися ми того дня не лише з видатним політичним діячем України чи невмирущим символом її боротьби за волю й незалежність, ми прощалися з дуже близькою і дорогою нам людиною.

Тому-то зараз ми маємо зробити те, що треба було вчинити 29 березня в Брусиліві, отут, в моєму обійсті, де, до речі, В'ячеслав Чорновіл не раз бував світлим і бажаним гостем.

А якщо мені пощастить колись побувати на батьківщині Огієнка – про що я мрію – то, найперше, я низько вклонюся землі Брусилівській, звідки вий-

шов і прийшов до нас Великий Лицар Духу Українського – Іван Огієнко, ясно-чолоа Людина, позначена Богом для нашої сили і чистоти нашої...

Стати під його, Івана Огієнка, ім'я – велика честь і така ж велика відповідальність.

Я радісно вітаю всіх, удостоєних цієї честі й вірю, що ми, віднині побратими Огієнківського духу, далі вже з його допомогою виплекаємо в собі відповідальність найвищої проби...

Я сердечно вдячний Брусилівському осередку Всеукраїнського Огієнківського товариства та редколегії київського часопису «Слово і час», що разом з теоретиками літератури виокремили і так високо поцінували в сучасному літературному процесі Житомирську прозову школу, а в ній, поряд з Валерієм Шевчуком і Володимиром Даниленком, мою творчість.

Не зайве, як на мене, буде нагадати тут, що над Житомирською прозовою школою благодатно витає благословення двох великих Українців – духовних пастирів Української автокефальної церкви, з самого початку – протоієрея Миколи Хомичевського, нашого житомирського Гомера – Бориса Тена, який дуже уважно стежив за творчістю Валерія Шевчука, творчістю, яка стала підмурком Житомирської прозової школи, а також усіх творчих чи, як Борис Тен жартував, – «пишущих» житомирян; а тепер, з нинішнього року, маємо благословіння Митрополита Іларіона, в миру – Івана Огієнка.

Сьогодні критики та літературознавці утверджуються в тому, що ознаки цього феномену – Житомирської прозової школи – існують реально, дієво й переконливо.

Це і кількісно досить поважний – не тільки дванадцять персон, що зійшлися на вечерю в премійованому збірнику, – потужний загін митців, які впевнено володіють сучасною літературною технологією; хоча слід відзначити, я певен, що, пишучи свої твори, ніхто з тих, кого відносять тепер до Житомирської школи, суб'єктивно не визначав, свідомо не ставив себе в якісь теоретичні рамки чи інструкції наперед накреслених директив; виявилось то вже само собою – об'єднало цих письменників, дало напрям їхнім філософським, світоглядним, моральним, етичним і навіть естетичним засадам – не стільки географія, скільки щире синівське відчуття болю землі нашої – України, тривога за її Слово, за її життя, за її щастя, і за щастя та долю людини в ній...

Фахівці-аналітики щодалі проникатимуть глибше й конкретніше в ознаки й відмінності Житомирської прозової школи від інших, але вже й тепер, побіжного погляду досить, щоб уяснити собі, що ця мистецька школа виникла з болю й любові, з драматичної, а точніше – трагічної напруги зламу наших совкових десятиліть, чорнобильського століття і попереду, – Бог вість, якого тисячоліття...

Цей рокований злам – наш час, наше життя багато хто вважає безнадійно безпросвітним, але ж, згадаймо, по Україні перейшли-перегукотіли важчі, значно страшніші часи, це тоді, коли проти зла нічого не можна було вдіяти, не можна було робити щось добре, хоч і тоді знаходилися жертвовні подвижники української ідеї.

Так, тепер важко, дуже важко й тривожно, але ж, поміркуємо, це не лише наша біда, скажімо, російському чи югославському державнику сьогодні значно тривожніше, ніж українському, та й чи тишить кого і самих росіян, така розшарпана держава, як є Росія нині... Україна ж стабільна й миролюбна, потрібна вже світові, жаль тільки, що більше, ніж багатьом українцям в Україні.

Час, як і людина, визначається не стільки тривогами своїми, скільки можливістю долати їх і діяти; той, хто, не склавши лапки, тепер хоч по мікрону, хоч по міліметру щиро щось робить, щоб Україна наша була, відроджувалася,

жила й процвітала, обов'язково здолає безпросвітність нашого часу й глобальні та власні тривоги й болі...

А діяти в наш час таки можна – і це найголовніша і найдорожча його ознака – було б тільки бажання.

Інша річ, що ми ще не прокинулися як слід, ще не дзьобнуло нас належно, в цей кризовий час ми ще п'ємо не менше, ніж в милі багатом брежневські роки, а закушуємо ж все одно салом і, слава Богу, хлібом своїм, не привозним, як за того ж Брежнева.

Свої доморошені «плачущіє большевики» ридма голосять за вчорашнім днем і шукають його нам на нашу ж голову, щоб було гірше – тоді буде краще, і щоб не позирали на ситі америки й європи...

Але якщо європейці спалювали себе за свободу, незалежність і заможність своїх народів – і мають це сьогодні реально, то ми, українці, ще анахронічно спалюємо себе за нікчемну власну зарплату раба, та й тієї катма.

Проте я не належу до тих саморобних прокурорів і суддів свого народу, що з втіхою самоїдців доводять, які ми, українці, недолугий, важкомисельний, нещасливий, історично заторможений народ; мене по-справжньому дивує в моєму народі інше – де він бере сили, щоб після такої – не десятилітньої, навіть не столітньої, віками диявольської суспільної селекції, коли все щире, мудре, добре, шляхетне, свідоме гідності й обов'язку перед своїм народом – методично вилучалося, відстрілювалося, винищувалося чи підступно підкуплювалося чинами й теплими містечками... мене дивує, де мій народ бере сили, щоб за таких умов знову й знову народжувати в собі таких Іванів – як Огієнка, як Світличний, як Дзюба, Євгенів – як Сверстюк, таких Василів – як Стус...

Це гідне подиву диво мною для себе не розгадане і незбагненне, а водночас – сила мого оптимізму й надії моєї на щасливу долю України.

А закінчити цю промову хочу знову подякою.

Дотепники жартують: нині багато лауреатів, а мало шедеврів, звичайно, лауреати думати так не бажують, у всякому разі, кожний про себе...

Однак, як воно там не є, а я маю подвійну причину красно дякувати Комітетові у справах премії імені Івана Огієнка і його голові пану Василю Плющу.

По-перше, за те, що присудили мені цю престижну премію, а по-друге і, можливо, це важливіше, ніж по-перше, що встигли присудити мені цю премію вчасно, не посмертно, як то водиться в інших комітетах...

А вам, усім присутнім, дякую за увагу і терпіння.

Отримано: 11.10.2015 р.

В. Ф. Сташук

м. Брусилів

МИ – З ПОБРАТИМСТВА ІВАНА ОГІЄНКА

З моїм давнім знайомим Іваном Степановичем часто доводиться дискутувати, як ми жили, куди прийшли і що нам далі робити? І він завжди безпорадно махав руками: мовляв, ми – маленькі люди. Що скажуть зверху, те і буде. На жаль, такі, м'яко кажучи, сентенції – не поодинокі.

І напрошується не зовсім втішна думка: невже наш народ, як писав Ш. Бодлер «закоханий у панівний батіг?» Невже під все всевельможе «собе чи гаття!» – нас